

SITUÁCIA V HABSURGOVSKEJ MONARCHII PO ZRUŠENÍ BACHOVHO ABSOLUTIZMU

UHORSKO

- Obnovenie suverenity - > krajinské snemy (Uhorský, Bohémsky, Moravský,...)
- Riešenie národnostnej otázky
- Uhorský snem - viac ako 98% Maďari (zvyšok menšiny)
- Maďari - > radikalizácia (propagujú odpojenie) - panovník zrušil Uhorský snem - uvoľnenie priestoru pre nemad'arské národy uhorska

SLOVENSKO

MEMORANDUM NÁRODA SLOVENSKEHO:

- Po roku 1860 Slovákom svitlo na lepšie časy - > vytvárajú nový program = MEMORANDUM NÁRODA SLOVENSKEHO (štátoprávny program, len národné požiadavky, adresoval na 1. Uhorský snem - Koloman Tiszo; 2. cisár FJI. MNS sa premenovalo na Viedenské memorandum 12.12.1861 - Štefan Moyzes)
- 1861 je priaté MNS, v Turčianskom sv. Martine, autor Stefan Marko Daxner
- Chceli:
 1. Uznanie Slovákov za svojbytný politický národ v rámci Uhorska (reprezentantka bola SNR, definovaný politický systém)
 2. Vytvorenie Hornouhorského slovenského okolia (Slovenského okolia), kt. by spravovali Slováci (hlavné mesto malo byť Banská Bystrica)
 3. Jazyková požiadavka - úradný jazyk slovenčina
 4. Založenie Matice slovenskej
- Význam MNS:
 - A. Prvé slovenské gymnázium (v Kláštore pod Znievom, v Revúcej, v Martine)
 - B. Matica slovenská (1863-1875)

	ŽIADOSTI SLOVENSKEHO NÁRODA	MEMORANDUM SLOVENSKEHO NÁRODA
ČAS	1848	1861
KTO	Štúr, Hurban, Hodža	Moyzes, Daxner
PROGRAM	Národno-politický	Štátnoprávny
POŽIADAVKY	Národné, sociálne, demokratické	Národné
VÝSLEDOK	Neúspech	Ústupky

Stefan Marko Daxner

Štefan Moyzes

RAKÚSKO-UHORSKÉ (MAĎARSKÉ) VYROVNANIE 1867

- Rakúska armáda je porazená v bitke pri Sadovej a v bitke pri Sedane (rakúsko-pruská vojna) - 1866
- Rozhodli sa “ukľudniť” Maďarov (radikálnejší, viac, peniate, šľachta - cisárovná Sisi sa zaľubila do Júliusa Andrásiho), Rakúska armáda potrebovala zosilniť, poradca F.Beust
- Z rakúskej monarchie sa stáva federácia - Rakúsko-Uhorsko (2 štáty- federácia) 1867 - > štáty spojené len panovníkom a tromi ministerstvami - min. zahraničných vecí, vojská a financií - > DUALIZMUS - > dve centrá moci v jednom štáte (Rakúska monarchia už nie je centralizovaná)
- Oficiálny názov štátu bol Rakúsko-Uhorsko až do 1918 (niekedy sa označujú ako Predlitavsko = Rakúsko a Zalitavsko = Uhorsko), úradné jazyky nemčina a maďarčina, spoločná mena a centrálna banka

SITUÁCIA V SLOVENSKOM POLITICKOM VÝBORE POČAS VYROVNANIA:

- Veľká katastrofa - Uhorsko sa pretvorilo na maďarský štát - maďarčina - > uznáva sa len maďarský národ
- Nastala silná maďarizácia - zrušenie slovenských gymnázií a Matice slovenskej (peniaze prešli do spolkov- ich úloha bola aby sa Slováci naučili po maďarsky), slovenčina bola len na ľudových školách (iba vo vyučovaní slovenčiny a náboženstva), maďarčina ako povinný predmet na všetkých školách
- V rakúskej časti ríše sú akceptované národné požiadavky
- Slovenský politický tábor vyhlásil **PASIVITU** ?!, vyst'ahovanie (cca **650 000** odišlo do USA), sami sa medzi sebou nevedia dohodnúť - > diferenciácia slovenského politického hnutia na **STARÚ** (konzervatívci - budeme bojovať, budú sa opierať o MNS, chcú počkať na lepšie časy) a **NOVÚ** (liberáli - chcú spolupracovať s maďrmi, dať im šancu) **ŠKOLU**
- Nová škola končí (maďari sú veľmi silní nacionalisti)
- Zo starej školy vznikla 1. politická strana - **SNS** slovenská národná strana
- 1868 - Národnostný zákon - Uhorsko je jediný národ a tým národom je národ maďarský, úradný jazyk maďarský

SLOVENSKÉ POLITICKÉ PRÚDY

- **POLITICKY PASÍVNY** - nekandidujú vo voľbách do Uhorského snemu - > konzervatívna strana - > predseda je Matúš Dula
- **SNS** sa začína trieštiť na dve strany
- Liberálni začínajú kritizovať SNS pre pasivitu - > J.G.Tajovský, V.Šrobár - > členovia boli študenti študujúci hocikde inde len nie na Slovensku - > vydávali časopis Hlas - **HLASISTI**
- Šrobár a Tajovský sú za spojenie s Českom
- **Ľudová strana** = vyčlenila sa z Ľudovej maďarskej katolíckej strany - > Andrej Hlinka (kládol dôraz na autonómiu Slovenska - rámci spojenia Česka, ale vždy s rešpektom na autonómiu) - katolíci
- **Agrárna strana** = strana roľníkov - Milan Hodža ako predseda (nie ten Michal Miloslav Hodža)
- **Sociálno-demokratická strana** = ľavicová strana, strana robotníkov, presadzuje osemhodinový pracovný čas, ... - > slabá základňa
- Politicky aktívny začali byť v 20. storočí - začali kandidovať 1901 (3 poslanci), 1905 (2 poslanci), 1906 (7 poslancov), 1910 (3 poslancov)

ČERNOVSKÁ TRAGÉDIA:

- Obyvatelia Černovej si z vlastných financií a z iniciatívy Andreja Hlinku postavili kostol
- Dedinčania požadovali, aby bol kostol vysvätený A. Hlinkom (rodák z Černovej)
- Spišský biskup Párvy rozhodol inak
- Hlinka je suspendovaný a odsúdený pre: poburovanie proti maďarskej národnosti
- V čase udalostí bol Hlinka na prednáškovom turné na Morave
- Do Černovej prišli dva panské koče s cieľom požehnať kostol cudzím farárom Martinom Pazúrikom - > dedinčan chcel zadržať koňa - žandári začali strieľať do davu - dav logicky protestoval - ďalšie strely do davu
- Celkovo 15 mŕtvych, 10 ťažko zranených a 60 ľahko zranených
- 38 dedinčanov (22 mužov a 16 žien) bolo odsúdených na 36,5 roka väzenia

SLOVENSKÉ VYSTÁHOVALECTVO:

- Kvôli maďarizácii, zlej hospodárskej situácii - > emigrovali do USA (krajina otvorených možností - > veľa dobre platených pracovných miest), Kanady, Argentíny, Chile, Budapešti
- Slováci v USA - > hlavne v priemyselných centrách (Pittsburgh, Cleveland, NY, Chicago), Slováci boli nekvalifikovaní (väčšinou) - > dostávali menej peňazí ako by mali, bohatší sa stávali podnikateľmi Jozef Murgáš, Bániš)
- Spolky Slovákov v USA - Slovenská liga (1907, Štefan Furdek, Pavol Rovnianek, Albert Mamatey), slúžili na učenie AJ a udržanie SJ, určený na vzdelávanie a oboznámenie sa s novým životom
- Dôsledky vystáhovalectva - pokles počtu obyvateľstva, rozpad rodín (muži zabudli na manželky), štát chcel zabezpečiť zabránenie vystáhovalectva
- Závody na Slovensku (Dynamit Nobel, Rafinéria Appolo - dnešný Slovnaft)
- Na známej fotografii je aj Slováčok - Gustáv Popovič (drží pálenku), neskôr sa vrátil na Slovensko, kúpil si pôdu a farmu - v druhej svetovej vojne ho na vlastnom poli zasiahla črepina z granátu
- Martin Bosák - > podpísaný na desať dolárovej bankovke, do Ameriky prišiel iba s jedným dolárom, čo mu hneď aj ukradli, vypracoval sa na zakladateľa prvej banky pre Slovákov žijúcim v Amerike - > veľmi bohatý človek, podporoval dediny zo svojho rodiska na Šariši
- Michal Strenk - > fotografia víťaznej bitky v tichomorí v druhej svetovej vojne

